O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

I.M.Tuxtasinov

2022-yil "30" 06

NAZARIY GRAMMATIKA
FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200 000 – San’at va gumanitar fanlar

Ta’lim sohasi: 230 000 – Tillar

Ta’lim yo‘nalishi: 60230100 – Filologiya va tillarni o‘qitish (ingliz tili)

Fan/modul kodi NG2504	O‘quv yili 2024-2025		Semestr 5	ECTS – Kreditlar 4	
Fan/modul turi Tanlov	Ta’lim tili O‘zbek/rus			Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Nazariy grammatika		54	66	120

2.

I. Fanning mazmuni

O‘quv fanining maqsadi – bakalavr bosqichi talabalariga hozirgi zamon ingliz tili nazariy grammatikasi bo‘yicha nazariy bilimlar berish; jahon olimlarining sintaksis sohasida yaratgan va ma’lum darajada muhim ahamiyatga ega nazariy ishlari bilan talabalarni tanishtirish; chet tili o‘rganishni takomillashtirish; nazariy grammatika fani bo‘yicha mustaqil ilmiy tadqiqot ishlarini olib borishga o‘rgatish.

Fanning vazifasi – nazariy grammatika bo‘yicha bilimlarni shakllantirish; turli kontseptsiyalarni tanqidiy baholash va ularni tilning aniq materiali asosida tahlil qilish; nazariy grammatika sohasidagi ilmiy izlanishlar bo‘yicha ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.

II. Asosiy qism (nazariy mashg‘ulotlar)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

Nazariy grammatikaning asosiy muammolari va yo‘nalishlari. Grammatikaning asosiy bo‘limlari. Ingliz tili sintaksisini o‘rganishning nazariyasi va metodlari. Gapning doimiy va o‘zgaruvchan unsullari. Gap semantikasining turli aspektlari. Gap pragmatikasi. Grammatikaning asosiy muammolari va yo‘nalishlari. Tilning grammatik tizimi analitik tip sifatida. Til tizimining xususiyatlari: darajaviy stratifikatsiyasi, izomorfik va allomorfik, shuningdek, paradigmatik va sintagmatik tushunchalari.

1-mavzu. Language and speech levels;
2-mavzu. The grammatical structure of a language;
3-mavzu. Five signals of syntactic structure;
4-mavzu. Lexical and grammatical meaning;
5-mavzu. The phonetics structure of the English language;
6-mavzu. The types of phones;
7-mavzu. The morphological structure of the English language;
8-mavzu. The types of morphemes;
9-mavzu. The lexicology, types of lexemes and lex;

10-mavzu. Syntax major and syntax minor;
11-mavzu. The semantics, literal meaning of phrases and sentences;
12-mavzu. The pragmatics; Meaning in context of discourse
13-mavzu. The Noun, nouns as part of speech, the grammatical categories of nouns;
14-mavzu. The adjectives, the types of adjectives, the grammatical category of degrees of comparison;
15-mavzu. The adverb, the types of adverbs, the grammatical category of degrees of comparison.

III. Seminar mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar:

Seminar mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:
1- mavzu. Language and speech levels;
2- mavzu. The grammatical structure of a language;
3- mavzu. Five signals of syntactic structure;
4-mavzu. Lexical and grammatical meaning;
5-mavzu. The phonetics structure of the English language;
6-mavzu. The types of phones;
7-mavzu. The morphological structure of the English language;
8-mavzu. The types of morphemes;
9-mavzu. The lexicology, types of lexeme and lex;
10-mavzu. Syntax major and syntax minor;
11-mavzu. The semantics, literal meaning of phrases and sentences;
12-mavzu. The pragmatics; Meaning in context of discourse
13-mavzu. The noun, nouns as part of speech, the grammatical categories of nouns;
14-mavzu. The adjectives, the types of adjectives, the grammatical category of degrees of comparison;
15-mavzu. The adverb, the types of adverbs, the grammatical category of degrees of comparison.

Seminar mashg‘ulotlarda amaliy materiallardan izohlashni talab qiladigan muammoli masalalar muhokama qilinadi va bahslar yuritiladi, shuningdek, olimlarning fikrlari tanqidiy ko‘z bilan muhokama qilinadi. Bunda kursning nazariy materialini o‘zlashtirilganligini tekshirish va olgan bilimlarini amaliyotda ishlata bilishni o‘rgatish; sintaktik birliklarni modellashtirish tamoyillarini va ulardan foydalana olishni o‘rgatish;

magistratura talabalarini kursning ma'ruza qismidagi ma'lum bir mavzulari bo'yicha prezentatsiyalar tayyorlashni o'rgatish kabi masalalarga katta e'tibor qaratiladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1-mavzu Language and speech levels;

2-mavzu The grammatical structure of a language;

3-mavzu The Morphemic structure of the English language;

4-mavzu Number correlation between form and meaning;

5-mavzu Essentials of Cognitive Grammar, Semantics and phonology, The study of Cognitive linguistics;

6-mavzu Conceptual characteristics of grammatical classes Explaining grammatical concepts. Grammatical categories;

7-mavzu The problem of part of speech;

8-mavzu The problem of grammatical categories, what linguistic phenomenon is called a "Grammatical category";

9-mavzu Complementation of the verb, Types of the verbs, the meaning and impact of the verb, infinitive complementation of the verb;

10-mavzu Speech acts and Grammar The division of language into syntax, semantics, and pragmatics;

11-mavzu Viewpoints on events Tense, aspect and modality.

12-mavzu Expressing attitudes towards the event,;

13-mavzu The Noun, nouns as part of speech;

14-mavzu The adjectives, the types of adjectives,

15-mavzu The Adverb, the types of adverbs, the grammatical category of degrees of comparison.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdim qilish tavsiya etiladi.

V. Ta'lim natijalari/ Kasbiy kompetensiyalar

Talaba bilishi kerak:

• magistratura talabalarining grammatika sohasidagi nazariy bilimlarini chuqurlashtirish va gaplarning tuzilishi, ma'nolari, ularning berilish yo'llari va tildan grammatik jihatdan to'g'ri foydalanish bo'yicha **malakalarini takomillashtirish; (ko'nikma)**

• sintaksisning fundamental masalalari bo'yicha **nazariy bilim asoslarini egallash; (bilim)**

• turli kontseptsiyalarni tanqidiy baholash va ularni tilning aniq materiali

asosida **tahlil qilish; (malaka)**

• grammatik tahlil metodologiyasini qo'llay olish, shu jumladan distributiv, bevosita tashkil qiluvchilar, transformatsion, modellashtirish asoslari va boshqa zamonaviy (kommunikativ, kognitiv, funktsional) **metodlardan foydalana olish; (ko'nikma)**

• tilning sintaktik tuzilishini strukturaviy, semantik va pragmatik **nuqtai nazarlardan tahlil qilish; (ko'nikma)**

• chet tilida chop etilgan lingvistik va nazariy-ijtimoiy mavzudagi adabiyotlarni tahlil qilish va qo'llay olish; **(malaka)**

• nazariy grammatika sohasidagi ilmiy izlanishlarning **ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirish; (malaka)**

• til faktlariga nisbatan mustaqil va tanqidiy tahlil qilish **ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.**

4. **VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:**

- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5. **VII. Kreditlarni olish uchun talablar:**

fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to 'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

6. **Asosiy adabiyotlar**

1. Blokh M.Y. Theoretical Grammar of the English Language. M., 2004.

2. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика английского языка. Москва, ВШ. (2-изд) 1996.

3. Усмонов Ў. Гап таҳлилига янгича ёндашув. СамДЧТИ, Самарқанд, 2004.

4. Усмонов Ў. Талабаларга синтактик таҳлилини ўргатишга доир айрим мулоҳазалар. СамДЧТИ, Самарқанд, 2011.

5. Усманов Ў.У. Инглиз тили назарий грамматикасининг долзарб муоммалари. Самарканд, СамДЧТИ, 2013.

6. David Beck Aspects of the Theory of Morphology Volume 146 in the series Trends in Linguistics. Studies and Monographs [TiLSM] https://doi.org/10.1515/9783110199864

Qo'shimcha adabiyotlar

	7. Downing A., Locke F. English Grammar. A University Course. Routledge, 2006, 640 p. 8. Худяков А.А. Теоретическая грамматика английского языка.- М.,2007. 9. Кобрина В.А. Теоретическая грамматика английского языка. - М.,2010. **Axborot manbalari** 10. https://www.teachingenglish. 11. www.dissercat.ru 12. www.nauka.ru 13. www.dissorg.com 14. www.uzscience.uz
7.	**Samarqand davlat chet tillar instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut Kengashining 2022-yil "30" 06 dagi "11"-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun mas'ullar:** P.I.Xotamova – SamDChTI, "Ingliz filologiyasi" kafedrasi o'qituvchisi N.S.Artikova - SamDChTI, "Ingliz filologiyasi" kafedrasi o'qituvchisi
9.	**Taqrizchilar** R.D. Samandarov - SamISI, "Tillar" kafedrasi dotsenti A.A. Shermatov - SamDChTI, "Ingliz tili nazariyasi va amaliyoti" kafedrasi mudiri, dotsent